

1977 AUG 24

KELETMAGYARORSZÁG

027. h(069)

244
1977. augusztus 24.

Szabó Ervin

születésének századik évfordulójára

Avétlen úgy hozta, hogy a magyar századforduló két legnagyobb forradalmárának centenáriuma egybeesik. Van valami szükségszerű és szimbolikus értelmük. Azonban annak, hogy Ady Endre és Szabó Ervin csaknem egy időben, alig néhány hónapos eltéréssel születtek és haltak meg. A kortárs szó az ő esetükben mélyebb jelentést is hordoz, hiszen mindketten az 1870-es években születtek — később joggal a „második reformnemzedéknek” nevezett — generációhoz tartoztak, amelyből hirtelen és meglepően nagy számban kerültek ki a huszadik századi magyar politika és kultúra arculatát leginkább meghatározó nagy formátumú tehetségek. Ez a nagy úttörő, előkészítő nemzedék 1848 óta először mert bátran és őszintén harcot indítani a haladásért, az ekkor már a munkásosztályt is magába foglaló nép valóságos új szükségleteit kifejező radikális reformokért és forradalmi változásokért, egyszóval a modern népi, demokratikus és szocialista Magyarorszáért.

Ady Endre e nagyok között is a legnagyobb, már a kortársak szemében is a mindent látó zseni, a vezérlő, a bálvány volt. Ady Endre centenáriuma méltán válik egész népünk, szocialista kultúránk és társadalmunk igazi, bensőséges nagy ünnepévé, az 1977-es esztendő egészére kiterjesztett országos eseménysorozattá. A széles körű megemlékezések nemes feladata annak megmutatása és megértetése, hogy Ady Endre nemcsak a modern magyar költészetnek, hanem egész irodalmunknak, művészetünknek, politikai gondolkodásunknak és újságírásunknak, röviden az egész modern magyar kultúrának és történelemnek kivételes forradalmi személyisége volt, aki a múltban és a jövőben messzire látóan egyetemesen kifejezte és megtestesítette a magyarság és az emberiség lényegét.

Az Ady-centenárium szellemét, jelentőségét éppen ezért nem csorbítja, hanem — ellenkezőleg — inkább növeli, ha „az igazi Ady” életművét szerves összefüggésbe hozzuk a korabeli történelmi körülményekkel, politikai és kulturális harcokkal, nagy forradalmár és reformer kortársainak tevékenységével és teljesítményeivel. Ez utóbbi tekintetben a névsor meglehetősen hosszú (Jászi Oszkár, Somló Bódog, Garami Ernő, Kunfi Zsigmond, Kun Béla, Varga Jenő, Károlyi Mihály stb. — hogy csak találmra néhány nevet kiragadjunk). Szabó Ervin neve azonban mindenekelőtt és mindenki előtt szerepelhet itt. Ady Endre után és mellett ugyanis az ő forradalmár, tudományos, szervező és „morál”-zsenijének hódoltak a nemzedéktársak legnagyobb tisztelettel. Ha Ady volt a bálvány, akkor Szabó Ervin volt a tanítómester, a haladás, a baloldal táborában mindenki által elismert legfőbb tekintély.

Ezért a másik centenáriumról, Szabó Ervin centenáriumáról sem szabad megfeledkeznünk, illetve arról jelentőségén alul megemlékeznünk. Annál kevésbé, mivel ezzel az évfordulóval kapcsolatos kötelezettségeinket korábbi eredetű súlyos mulasztások és régóta esedékes adósságok terhelik.

Az 1877. augusztus 23-án született Szabó Ervin nagyságát, csak Adyéhoz mérhető forradalmasító szerepét, nemzeti és nemzetközi jelentőségét a tisztánlátó kortársak már életében felismerték. Alig húsz évnyi szenvedélyes alkotó munkában elégt, az őszirózsás forradalom előtt egy hónappal bekövetkezett halála mély gyászt váltott ki nemcsak a hazai, hanem a szomszédos országok szocialista és haladó köreiből is. Sírjánál ott állt az egész magyar progresszió vezérkara. A csepeli munkásság 10 perces munkabeszüntetéssel tisztelettel emlékének, biznyságául annak, hogy Szabó Ervint szívébe zárta a magyar munkásosztály. Az 1919-es „vörös május elsején” Marx, Engels és Lenin szobrai mellett ott állott az ő szobra is. A Tanácsköztársaság kormányzótanácsa határozatot hozott Szabó Ervin műveinek kiadásáról. Külföldi elismerésének csúcspontját jelentette, hogy 1918 nyarán a Lenin kezdeményezésére létrehozott Társadalomtudományok Szocialista Akadémiája tiszteletbeli tagjává választották Lunacsarszkij, Krupszkaja, Buharin, Rosa Luxemburg, Karl Liebknecht, Clara Zetkin, Mehring és más jelentős marxisták társaságában.

Az egykor „a III. Internacionálé lehetséges vezérei egyikének” (Kun Béla), „a Magyar Tanácsköztársaság őseinek” (Révai József) tekintett Szabó Ervin történelmi utóélete (hosszú időn át) sajnálatos negatívumokkal terhelve alakult. Az ellenforradalmi rendszer mindent elkövetett, hogy nevét és alakját kitörölje a magyar nép emlékezetéből. A reformista szociáldemokrácia is olykor-olykor méltatlanul bánt örökségével. S ami a legsajnálatosabb, a bénító „baloldalisággal”, majd dogmatizmussal és személyi kultusszal küszködő kommunista párt néhány vezetője is hozzájárult Szabó Ervin történelmi alakjának, elévülhetetlen érdemeinek elhomályosításához, és egy túlzottan negatív Szabó Ervin-kritika konzerválódásához.

Új helyzet csak akkor állt elő, amikor a Magyar Szocialista Munkáspárt fontos feladatként szabta meg a hazai munkásmozgalmak történetének mindenfajta szektáns, dogmatikus és revizionista torzításoktól, egyoldalúságtól való megtisztítását. A rendszeres tudományos Szabó Ervin-kutatások is csak ezután indulhattak meg. Noha az elmúlt két évtizedben jelentős mértékben gazdagodtak Szabó Ervinről alkotott ismereteink, még ma, a centenáriumi évben sem lehetünk elégedettek. Sokat és mégis mérhetetlenül keveset tudunk róla.

A centenáriumi alkalmával minderre fel kell hívunk a figyelmet, hogy felmérhessük az előttünk álló feladatok nagyságát. Mindenekelőtt arra van szükség, hogy a korábbinál határozottabban és alkotóbban haladjunk meg a hosszú évtizedeken keresztül konzerválódott és már régóta zivatott sematikus, egyoldalú „anarcho-szindikalista Szabó Ervin”-képet. Új alkotó megismeréssel és szemlélettel, az eddiginél sokkal koordináltabban és természetesebben kell végeznünk a további átfogó és részletkutatásokat a Szabó Ervin-életmű összes területén, hogy érdemeit és tevédelmét valóságosan, tárgyilagosan állapíthassuk meg.

Végül, de mégis utolsósorban a centenáriumi évben kellene tüznünk azt az alapvető feladatot is, hogy Szabó Ervin pozitív, forradalmi szocialista hagyományát és tudományos marxista örökségét, amely annak idején a kizsákmányolt és elnyomott munkásosztályért és népért született, egész szocialista társadalmunk, nemzetünk közkincsévé tegyük, kiaknázva annak érdekét, nemzetünk közkincsévé, a közművelődés, a publicisztika, a rádió és a televízió óriási lehetőségeit.

Dr. Soós Pál